

پند و سخن: مجموعه‌ای از تازه‌ترین پژوهش‌های مربوط به فرهنگ ایران

Christophe Balay, Claire Kappler et Ziva Vesel. *Pand-o-sokhan* (پند و سخن);
Mélanges offerts à Charles-Henri de Fouchécour, Paris-Téhéran, Institut fran-
çais de recherche en Iran, 1995, 346 p.

بود و او ناگزیر به خدمت سربازی رفت. پس از آن، به تحصیل در رشته الهیات و تاریخ معنویت ادامه داد. از سال ۱۳۲۰ به بعد، سه سال به تحصیل زبان عربی پرداخت و آن را تا سال ۱۳۳۶ در تونس و الجزایر دنبال کرد. در تونس، ژنه داگورن^۱، یکی از استادان بنام آن عصر، به او گفته بود: «اگر به تحقیق در تمدن اسلامی علاقه مندی باید فارسی یاد بگیری»؛ و او، پس از بازگشت به فرانسه، آن هم دو سال بعد، ارزش این توصیه را دریافت. پس در مدرسه عالی زبان‌ها و تمدن‌های شرقی^۲ به تحصیل زبان فارسی مشغول شد و در ۱۳۴۱ لیسانس زبان و ادبیات فارسی گرفت و در ۱۳۴۵ به دریافت درجه دکتری نایل شد. او، در این مدت، شاگرد و

یکی از پژوهندگان فرانسوی، که شیفته زبان و ادب فارسی است و کمابیش همه عمر خود را به آموختن و آموزاندن زبان و ادبیات فارسی گذرانده است، شارل-هانری دوفوشه کور نام دارد که، به دلیل تماس نزدیک و عمیق با محافل ادبی و تحقیقی ایران، معروف حضور ادبای فارسی زبان است و معرفی او ظاهراً محتملی ندارد. در عین حال، گزارش فشرده وقایع زندگی و کارها و آثارش برای تبیین وجه تألیف کتاب حاضر خالی از فایده نیست.

پدر شارل - هانری مهندس فنی بود و برای خدمت در مراکش به سر می‌برد که خداوند در سال ۱۹۲۵ (۱۳۰۴ ش) پسری به او عطا کرد. این پسر تا هفده سالگی در مراکش به سر برد، آن‌گاه به فرانسه رفت تا به تحصیل دانشگاهی در رشته فلسفه بپردازد. اما فرانسه در اشغال قشون دشمن

1) René DAQRNE

2) Institut National des Langues et Civilisations Orientales (INALCO / معروف به اینالکو).

اورکاد^۸ واگذاشت. او در بهار ۱۳۶۳ از رسالهٔ دکتری خود - که دو سال بعد به نام اخلاقیات انتشار یافت - دفاع کرد و، چون کار خود را به بهترین وجه انجام داده بود، در دانشگاه سوربن^۹ به جای ژیلبر لازار، عهده‌دار کرسی زبان و ادبیات فارسی شد. او، از آن پس، عهده‌دار سمت‌های اداری و پژوهشی گوناگون شده و در این سمت‌ها بارها به اکسفورد و ایران و چین سفر کرده است.

شارل - هانری دو فوشه کور چند کتاب و چندین مقاله تألیف و چاپ کرده که جملگی به زبان و ادب فارسی مربوطند:

- وصف طبیعت در شعر غنایی فارسی در قرن چهارم هجری^{۱۰}، ۱۳۴۸، ۲۷۸ ص؛

- عناصر و ارکان زبان فارسی^{۱۱}، ۱۳۶۰ (چاپ دوم ۱۳۶۴)، ۴۷۲ ص؛

- اخلاقیات و مفاهیم اخلاقی در ادبیات فارسی از قرن سوم تا هفتم هجری، ۱۳۶۵، ۴۶۹ ص؛

- مقدمه بر تاریخ ادبیات کهن فارسی^{۱۲}، ۱۳۶۲، ۱۳۰ ص.

او هم چنین مقاله‌هایی دربارهٔ حدایق السیر، «وصیت‌نامهٔ اخلاقی خسرو انوشیروان در ادبیات فارسی^{۱۳}»، «مفاهیم اخلاقی در ادبیات فارسی تا

تن از استادان فرانسوی، ژیلبر لازار^۲ و امیل بنونیست^۳ بود. از آن پس، به تهیه و تدارک مواد لازم برای تدوین رسالهٔ دکتری دولتی سرگرم شد که موضوع آن بررسی اخلاقیات در زبان و ادبیات فارسی از قرن سوم تا قرن هفتم هجری^۵ بود. این محقق، برای گردآوری مواد، چند بار به ایران سفر کرد. نخست بار، در فروردین ۱۳۴۷ به کشور ما آمد و تا دی ۱۳۴۹ در آن ماند. مقامات کتاب‌خانه‌های عمومی ایران، به ویژه مسئولان کتاب‌خانهٔ مرکزی دانشگاه تهران و بالاخص شادروان محمدتقی دانش‌پژوه - که فوشه کور بعدها او را «پیر جوان‌مرد» (دیباچهٔ اخلاقیات) خود خواند - و ایرج افشار، به گرمی او را پذیرا شدند و به شایستگی راه‌نمایش کردند. فوشه کور به بازدید از کتاب‌خانه‌های ایران و واریسی نسخ خطی آنها اکتفا نکرد. چند بار به ترکیه رفت و مخصوصاً در کتاب‌خانهٔ سلیمانیه به جمع‌آوری مطالب پرداخت. پس از بازگشت به فرانسه، به سمت استاد مدرسهٔ عالی زبان‌ها و تمدن‌های شرقی منصوب شد و دوازده سال در این سمت بود.

شارل-هانری دو فوشه کور در سال ۱۳۵۴، در مقام مدیریت انجمن ایران‌شناسی فرانسه در تهران، جانشین هانری گربن^۶ شد و در همین سمت بود که در سال ۱۳۵۷ مجلهٔ سالانهٔ چکیده‌های ایران‌شناسی^۷ را بنیاد گذاشت که از آن پس مرتباً انتشار یافته است و حاوی مشخصات کتاب‌شناختی کما بیش همهٔ تحقیقاتی است که در طی سال به زبان‌های اروپایی و احیاناً فارسی دربارهٔ ایران منتشر می‌شود. شارل - هانری دو فوشه کور در سال ۱۳۵۸ از استادی مدرسهٔ عالی کناره گرفت و در سال ۱۳۶۴ مدیریت مجلهٔ چکیده‌های ایران‌شناسی را به برنار

- 3) Gilbert LAZARD
- 4) Émile BENVENISTE
- 5) *Moralia. Les notions morales dans la littérature persane du 3e/9e au 7e/13e siècle.*
- 6) Henri CORBIN
- 7) *Abstracta Iranica*
- 8) Bernard HOURCADE
- 9) Université de Sorbonne Nouvelle
- 10) *La description de la nature dans la poésie lyrique persane du XIe siècle.*
- 11) *Éléments de persan*
- 12) *Histoire de la littérature persane classique.*
- 13) «Le testament moral de Chosroès dans la littérature persane».

— مشکلات خط در تاجیکستان، خیری بیچکا؛

Jiri Becka: Problème de l'écriture au Tadjikistan;

— قصیده‌ای از خاقانی در مدح اصفهان، آنالیویا بلارت؛

Anna Livia F.A. Beelaert: La qaside en honneur d'Ispahan de Xâqâni;

— فاتح و فیلسوف و پیامبر: تصویر اسکندر در حماسه نظامی، یوهان کریستف بورگل؛

Johann Christoph Bûrquel: Conquérant, philosophe et prophète: l'image d'Alexandre le Grand dans l'épopée de Nezâmi;

— داستان‌های فخری‌نامه سنایی، دو بروین؛

J.T.P. DE BRUUN: The stories of Sanâi's Faxri-nâme;

— شعر، و الحان، ساز و آواز: عناصر موسیقی ایرانی، ژان دورینگ؛

۱۴) به فارسی، مندرج در مجموعه خطابه‌های نخستین کنگره تحقیقات ایرانی (تهران، ۱۳۵۳، ص ۶۰-۶۵).

15) «Inventaire de manuscrits persans et arabes ayant appartenus à Clément Huart», *Studia Iranica*, 4, 1 (1975), pp. 93-116.

16) «Une lecture du Livre des Rois de Ferdowsi», *Studia Iranica*, 5, 2 (1976), 171-202.

17) «L'imam Ali comme auteur de conseils aux premiers siècles de la littérature persane», *Studia Iranica*, 11 (1982), pp. 89-96.

18) «Littératures iraniennes anciennes», *Histoire des Littératures*, Paris, Gallimard, 1977, I/425-433.

19) «Littérature de l'Iran», *Grand Dictionnaire Encyclopédique Larousse*, 1982.

20) «Kasida», *Encyclopédie de l'Islam*, 1976, IV/743.

قرن هفتم^{۱۴}»، «فهرست نسخ خطی فارسی و عربی کِلیمان هوئار^{۱۵}»، «بازخوانی شاهنامه^{۱۶}»، «امام علی، اولین مؤلف اندرز در ادبیات فارسی^{۱۷}»، «ادبیات قدیم ایران^{۱۸}»، «ادبیات ایران^{۱۹}»، «قصیده^{۲۰}»، «اخلاقیات» و مانند اینها در نشریه‌ها و دایرةالمعارف‌های معتبر به چاپ رسانده است.

پس گرمی‌داشت پژوهنده‌ای چنین پُرکار و سخت‌کوش و، در عین حال، فروتن و محبوب کمترین کاری است که شاگردان و دوست‌دارانش می‌توانستند در حق او انجام دهند. پند و سخن نمونه‌ای از حق‌شناسی و ارج‌گذاری آنان است.

کتاب حاوی ۲۴ مقاله است و ما، برای اجتناب از دراز سخنی و در عین حال محض معرفتی محتوای آن، فهرست آنها را ذیلاً نقل می‌کنیم:

— چند تفسیر معنوی از شاهنامه فردوسی، محمدعلی امیر معزی؛

Mohammad Ali Amir Moezzi: De quelques interprétations spirituelles du Šâh-nâme de Ferdowsi;

— از کنگره‌ای به کنگره دیگر از «نخستین کنگره نویسندگان ایران» در تیر ۱۳۲۵ تا «ده شب شعر» در مهر ۱۳۵۶ در انستیتو گوته، کریستف بالایی؛

Christophe Balay: D'un congrès à l'autre;

— آلپ ار تونگا که ترک‌ها وی را افراسیاب می‌دانستند که بود؟ لویی بازَن؛

Louis Bazin: Qui était Alp Er Tonga, identifié par les Turcs à Afrâsyâb?

Yves PORTER: La forme et le sens; à propos du portrait dans la littérature persane classique;

— چند رساله "معما" به زبان فارسی قرون ۱۵ و ۱۶ م، فرانسیس ریشار؛

Francis RICHARD: Quelques traités d'énigmes (mo'ammâ) en persan des XVe et XVIe siècles;

— سن ژان پڑیس پڑس، یان ریشار؛

Yann RICHARD: Saint-John Perse Perse;

— نکاتی درباره ناصرخسرو شاعر، آنه ماری شیمل؛

Annemarie SCHIMMEL: Some notes on Nâşer-e Xosrow as a poet;

— شاهنامه به منزله مرآة الامراء، جولیا اسکات میثمی؛

Julie SCOTT MEISAMI: The *Şâh-nâme* as a mirror for princes; a study in reception;

— قیلندر در اشعار حافظ، وُچک اسکالموسکی؛

Wojciech SKALMOWSKI: Le qalandar chez Hâfez;

— "سؤال و جواب" در خصوص علم درباری، ژبوا وسل؛

Ziva VESEL: La science à la Cour: "Les questions et les réponses";

— شرح [وصف] حیوانات در دیوان حافظ، ریکاردو زیپولی؛

Riccardo ZIPOLI: La description des animaux dans le Divân de Hâfez;

Jean DURING: Vers et mélodie, récitation et chant, éléments du dossier persan;

— نگرشی فلسفی به اخلاق در تصورات نسیرالدین طوسی، کریستیان ژامبه؛

Christian JAMBER: Aperçus philosophiques de la morale de Nasîr al-din Tûsi dans les *Taşavvorât*;

— ادبیات کلاسیک فارسی به منزله راه گشای معنویت، کتر کاپلر؛

Claire KAPPLER: La littérature persane classique comme "Voie", aujourd'hui;

— قصه‌ای به زبان فارسی محلی جنوب خراسان (خوسف)، ژیلبر لازار؛

Gilbert LAZARD: Un conte en persan local de Khusf (Khorassan méridional);

— کارش‌های باستان‌شناسی در زمینه ادبیات، اسدالله سورن ملیکیان شیروانی؛

Assadullah Souren MELIKIAN-CHIRVANI: L'archéologie en terrain littéraire;

— ایرانیان مقیم لیون، هما ناطق؛

Homa NATEQH: Les Persans à Lyon (1884-1907);

— گنجینه تصاویر مرقع ایرانی و ترکی در استراسبورگ، آنجلو — میکله پی‌یه مونتهسه؛

Angelo Michele PIEMONTESE: Un album muraqqa' persano-turc à Strasbourg;

— شکل و معنی: درباره چهره‌پردازی در ادبیات کلاسیک فارسی، ایو پورتر؛